

Uluslararası
Çalışma
Örgütü

İsveç
Sverige

► ILO TÜRKİYE OFİSİNİN EV İŞÇİLERİ ODAKLI ÇALIŞMALARI (2020-2023)

► YÖNETİCİ ÖZETİ

Bu Bilgi Notu'nda, ILO Türkiye Ofisi'nin 2020-2023 yıllarında ev işçilerine yönelik kanıta dayalı savunuculuk faaliyetlerinin sonuçları açıklanmaktadır. Bilgi Notu'nda, paydaşların artan farkındalığına ve ev işçileriyle ilgili konulara aktif katılımlarına vurgu yapılmasına ek olarak, çeşitli paydaşlar tarafından oluşturulan politika önerilerinin bir özeti sunulmaktadır. Bu özeti, paydaşların ev işçilerine yönelik olarak daha fazla ve daha iyi işler için birlikte çalışma şanslarını artıracığına inanıyoruz.

► GİRİŞ

2011'de Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), ev işçilerine ilişkin uluslararası çalışma standartlarını oluşturmayı amaçlayan dönüm noktası niteliğindeki uluslararası bir anlaşma olan 2011 tarihli Ev İşçileri Sözleşmesini (No. 189) ve Tavsiye Kararını (No. 201) kabul etti. ILO C189'un (ILO Ev İşçileri Sözleşmesi) temel amacı, ev işçilerinin karşılaştığı ev işçiliğine özgü zorlukları ele almak ve ev işçilerinin haklarını ve korunmalarını teşvik etmektir. Sözleşmede, ev işçiliği meşru bir istihdam şekli olarak tanınmakta ve ev işçilerinin çalışma koşullarının ve sosyal olarak korunmalarının iyileştirilmesi gereği vurgulanmaktadır. ILO C189, Uluslararası Çalışma Örgütü üyesi olan devletlerin ev işçilerini korumaya ve onların çalışma koşullarını iyileştirmeye yönelik yasalar, politikalar ve programlar geliştirmesi ve uygulaması için bir çerçeve sağlar. Hükümetleri, ev işçileri için insana yakışır işleri desteklemek ve ev işçilerinin topluma katkılarını takdir eden ve onlara değer veren bir ortam yaratmak için teşvik eder.

ILO tahminine göre dünyada 2021 yılı Haziran ayı itibarıyla 15 yaş ve üzeri 75,6 milyon ev işçisi bulunmaktadır.¹ Ev işleri, dünya çapındaki toplam istihdamın yüzde 2,3'ünü temsil eden önemli bir istihdam kaynağıdır. Sadece çalışanlara bakıldığında bu rakam neredeyse ikiye katlanarak yüzde 4,5'e çıkmaktadır. Bunların 40,7 milyonu yasal korumaya sahip değildir ve yüzde 82'si kayıt dışı ekonomidedir. Ev işçilerinin büyük çoğunluğu (%76,2) kadınlardır ve ev işçisi kadınlar, dünya genelindeki kadın istihdamının yüzde 4,5'ini veya kadın çalışanların yüzde 8,8'ini oluşturmaktadır.

Türkiye'de ev işçilerinin sayısı net değildir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2020 verilerine göre bu rakam 220 binin üzerindeyken, ev işçilerini örgütleyen sendikalar tarafından sayının 1 milyonun üzerinde olduğu tahmin edilmektedir. TÜİK 2020 verilerine göre bunların yüzde 70'i sosyal güvenceden yoksunken, ev işçilerini örgütleyen sendikalara göre bu oran yüzde 90'ı bulmaktadır. Ev işçilerinin büyük çoğunluğu kadındır (%90).

1 ILO'nun ev işçilerinin sayısına ilişkin küresel tahminleri 155 ülkeyi kapsamaktadır ve esas olarak, ikincil resmi kaynaklardan alınan verilerle (on ülkede) tamamlanan ulusal iş gücü ve hane halkı anketi mikro veri kümelerinde ev işçilerini belirlemek için tasarlanmış sistematik bir yaklaşıma dayanmaktadır

POLİTİKA ÖNERİLERİ VE STRATEJİLER

Türkiye’de ev işçilerinin koşullarının ve haklarının iyileştirilmesine yönelik politika önerileri oluşturulmuş ve normatif düzenlemeler, insana yakışır çalışma koşulları, karar alma süreçlerine katılım ve savunuculuk başlıkları altında kategorize edilmiştir.

Ev işçileri, dünya genelinde milyonlarca hane halkına temizlik, yemek pişirme, çocuk bakımı, yaşlı bakımı ve hasta bakımı gibi temel hizmetleri sağlayarak hizmet vermektedir. Demografik değişimler, yaşlanan nüfus ve artan uzun süreli bakım ihtiyaçları dikkate alındığında Türkiye dahil tüm dünyada ev işçiliğine olan talebin artması beklenmektedir. Ancak, ev işçileri, çalışma koşulları ve insana yakışır iş fırsatlarına erişim açısından en kırılgan koşullarda çalışarak hizmet vermektedir. Birçok ev işçisi, yasal koruma, adil ücret ve sosyal güvenlik yardımlarına erişimden yoksun kalabilecekleri kayıt dışı ekonomide çalışmaktadır. Görevlerini genellikle özel evlerde yapan ev işçileri, çeşitli ayrımcılık biçimlerine, şiddete ve tacize maruz kalmaktadır. Zararlı kimyasallara maruz kalma, ergonomik riskler ve yetersiz güvenlik önlemleri gibi tehlikeli koşullarla karşı karşıya kalabilmektedirler. İş yerinin özel alan olması nedeniyle iş teftişi ile ilişkili süreçleri işletebilmek kolay değildir.

Çalışma koşullarının iyileştirilmesi, değerlerinin tanınmasına ve onlara diğer çalışanlar gibi onurlu ve saygılı bir şekilde davranılmasına yardımcı olur. Ayrıca, ev işçilerinin insan haklarına saygı gösterilmesi, ekonomik güçlerinin artırılması, bakım hizmetlerinin kalitesinin yükseltilmesi ve adil bir topluma katkıda bulunulması bakımından ev işçileri için insana yakışır işlerin teşvik edilmesi elzemdir.

ILO’nun İnsana Yakışır Bakım İşleri için 5R Çerçevesi, ev işçileri için daha fazla ve erişilebilir insana yakışır çalışma koşulları sağlamaya yönelik bir araç olarak da ele alınmalıdır. ILO 5R İnsana Yakışır Bakım İşleri Çerçevesi, ev işlerini ve aile bakımını tanıyarak, azaltarak ve yeniden dağıtımını yaparak, talebi karşılamak için yeterli bakım işi yaratırken bakım işçilerini adil bir şekilde ödüllendirerek ve bakım işçilerine sosyal diyalog ve toplu pazarlıkta haklar, söz hakkı ve temsil edilme imkanı vererek bakım işleri için en doğru yolun izlenmesini teşvik etmeyi amaçlamaktadır.

► Normatif Düzenlemeler

- Ev işlerinin ‘iş’ olarak ve ev işçilerinin ‘işçi’ olarak tanınması
- 189 Sayılı ILO Sözleşmesi’nin (C189)’un onaylanması, uygulanması ve ulusal mevzuatın Sözleşme ile uyumlaştırılması
- Ev işçilerinin çalışma koşullarına özgü durumları göz önünde bulundurarak yasal önlemlerin alınması
- Özel istihdam büroları üzerinde teftiş mekanizmalarının etkin bir şekilde uygulanmasının sağlanması
- 190 Sayılı Şiddet ve Tacize İlişkin ILO Sözleşmesinin (C 190) onaylanması ve uygulanması
- Etkili ve kapsayıcı bir sosyal sigorta sisteminin geliştirilmesi. Prim teşviklerinin etkinleştirilmesi. Emeklilik düzenlemelerinin yapılması. Sosyal koruma mekanizmalarının geliştirilmesi.

► İnsana Yakışır Çalışma Koşulları

- Çalışma saatleri, fazla mesai ücreti, haftalık dinlenme, yıllık ücretli izin, adil ücret standartları ve çalışma koşullarını standartlaştıracak örnek iş sözleşmeleri açısından diğer çalışanlarla aynı hak ve çalışma koşullarının sağlanması
- Ayda 10 günden az ve 10 günden fazla çalışan ev işçilerinin hakları arasındaki farkın ortadan kaldırılması
- Hem ev işçilerinin hem de işverenlerinin iş sağlığı ve güvenliği konusunda bilinçlendirilmesi

- Ev işçilerine yönelik her türlü ayrımcılığa karşı mücadele edilmesi
- Ev işçilerinin istismara, tacize ve şiddete karşı kapsamlı bir şekilde korunması ve ev işçileri için şikayet mekanizmaları, geçici barınma ve sağlık hizmetlerinin sağlanması
- Mesleki yeterlilik sisteminin geliştirilmesi ve mesleki eğitimlerin verilmesi

► Karar Alma Süreçlerine Katılım ve Savunuculuk

- Etkili sosyal diyalog mekanizmalarının geliştirilmesi
- Ev işçilerini örgütleyen sendikaların karar ve politika oluşturma süreçlerine aktif katılımının sağlanması
- Ev işçilerinin çalışma koşullarının iyileştirilmesi için üst düzey savunuculuk ve iş birliği
- Ev işçileri ve işverenlerin sendika kurma ve bunlara üye olma hakkının sağlanması
- Kayıt dışı çalışanlar da dahil olmak üzere ev işçilerinin sayılarının hesaplanmasında/ tahmininde istatistiksel verilerdeki eksiklikleri giderecek yöntemlerin geliştirilmesi ve bu yolla ev işçilerinin sorunlarının ne boyutta olduğunun anlaşılması

ÖNERİLER NASIL OLUŞTURULDU?

Ev işçileri için insana yakışır işlere yönelik politika önerilerinin oluşturulmasına, İsveç tarafından finanse edilen “Kadınlar için Daha Fazla ve Daha İyi İş Programı-II” kapsamında ILO Türkiye Ofisi tarafından destek verilmiştir. Bu amaçla ILO Türkiye Ofisi tarafından analizler yapılmış, bir tartışma platformu oluşturulmuş, bilinçlendirme ve savunuculuk faaliyetleri gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi: ILO Türkiye Ofisi, bu yoldaki ilk adımı, 2020 yılında ev işçileri hakkında ilgili verileri toplayarak attı. Bu veriler, ev işçilerinin çalışma koşulları, ücretleri, sosyal korumaları, yasal çerçeveleri ve mevcut politika veya uygulamalar hakkında bilgiler içeriyordu. Toplanan veriler eğilimleri, eksiklikleri ve zorlukları belirlemek için analiz edildi.

COVID-19 krizi ev işçilerinin mevcut sorunlarını daha da kötüleştirdiğinden, ILO Türkiye Ofisi, Haziran 2021'de Dr. Ceyhan Güler tarafından, Program kapsamında İMECE, HİZMET-İŞ, EVIDSEN, BELEDİYE-İŞ ve GENEL-İŞ gibi sendikalar, ilgili kamu kurumları ve ev işçilerinin çok taraflı desteğiyle, COVID-19 salgınının etkilerini de içeren ev işçilerine yönelik çalışmanın ön bulgularının paylaştığı çevrim içi bir seminer düzenledi.

Konu ile ilişkili araştırmalar yapan ILO Türkiye Ofisi Dr. Ceyhan Güler tarafından hazırlanan [Ev İşçiliğinin Türkiye'deki Görünümü: Kapsam, Boyut ve Sorunlar \(2021\)](#) adlı raporu yayımladı. ILO Türkiye Ofisi, analizler yaparak Türkiye'deki ev işçilerinin mevcut durumuna ilişkin veriler ve bilgiler toplamıştır. Raporda, iş sağlığı ve güvenliği, çalışma koşulları, istihdam yöntemleri, sendikal haklar ve örgütlenme, denetim ve teftiş gibi hususlar bağlamında ev işçilerinin mevcut sosyo-ekonomik ve yasal durumları ve sorunları analiz edilmekte ve ev işçilerinin insana yakışır koşullarda çalışmaları için politika önerileri sunulmaktadır. Bu tür bilgiler, ev işleriyle ilgili mevcut politikalar ve yaygın uygulamalardaki eksiklikleri ve zorlukları belirlemek açısından çok önemlidir. Rapor, 17 Haziran 2021 tarihinde işçi ve işveren örgütleri

ile kamu kurumları, STK'ler ve ilgili BM kuruluşlarının temsilcilerinin katıldığı sözkonusu çevrim içi etkinlikte kamuoyuyla paylaşıldı.

Paydaşlarla İstişare: Kilit paydaşlarla ilişki kurulması, kapsamlı ve etkili politika önerilerinin geliştirilmesi açısından çok önemlidir. Bu amaçla ILO Türkiye Ofisi, ev işçilerinin kendileri, işçi ve işveren örgütleri, hükümet yetkilileri, sivil toplum kuruluşları ve konunun uzmanlarıyla istişareler gerçekleştirdi. Bu istişareler, farklı bakış açılarını anlama, bilgi ve görüş toplama ve tavsiyelerin ilgili ve uygulanabilir olmasını sağlama imkanı sunmaktadır.

Çevrim içi seminer ve toplantılara ek olarak, ortak bir platform/koalisyon oluşturmak için ilgili kamu kurumlarından politika yapıcılar/ yetkililer ve ev işçilerini örgütleyen sendikaların temsilcilerinin bir araya gelerek sorunları (kayıt dışılık, kayıt dışı ev işçilerine dair istatistiki verilerin eksikliği vb.) ve ilk elden politika düzeyinde çözümleri tartıştığı teknik toplantılar düzenlendi.

Platform/koalisyon üyelerinin katılımıyla "Ev İşçilerinin İnsana Yakışır İşlere ve Çalışma Koşullarına Erişimi" ana teması altında yapılan bu teknik toplantılar, ilgili kamu kurumlarından politika yapıcılar/ yetkililer ve ev işçilerini örgütleyen sendikaların temsilcilerinin bir

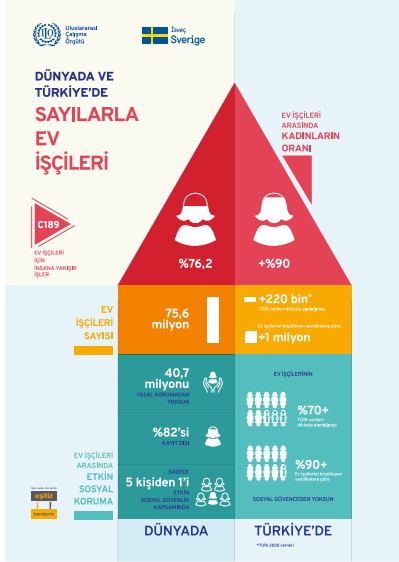
araya gelerek sorunları ve politika düzeyinde çözümleri ilk elden tartıştığı ortak bir platformun oluşturulması için zemin hazırladı.

Bu toplantılarda ev işleri ve insana yakışır işlere ilişkin Uluslararası Çalışma Standartları ve en iyi uygulamalar gözden geçirildi. Bu, Türkiye için bağlama özel politika önerilerinin geliştirilmesini şekillendirebilecek küresel ölçütlerin ve önerilerin belirlenmesinde önemlidir.

Bu süreçler, çeşitli paydaşların konuya olan ilgisinin artmasıyla sonuçlanmıştır. Örneğin Ankara Büyükşehir Belediyesi ev işçileri konusunu gündemine almış ve "Ev İşlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği" konulu ortak bir etkinlik düzenlemiştir. ILO Türkiye Ofisi'nin kadın programı ve mülteci müdahale programı, Ankara Büyükşehir Belediyesi ile iş birliği yaparak bu çalıştayın gerçekleştirilmesi için güçlerini birleştirmiştir. Bu işbirliğinin "İnsana Yakışır Geçim Fırsatları ile Dirençliliği ve Sosyal Uyum Destekleme" projesi ile harekete geçirilmesi, sektörde çok sayıda kadın göçmen işçi bulunması nedeniyle önemli bir adım olmuştur.

► Savunuculuk girişimi, ev işçileri ve C189 hakkında farkındalığı artırıyor

ILO Türkiye Ofisi, Raporun bulgu ve tavsiyelerine dayanarak 2021-2022 yılları arasında "Ev İşçilerine İnsana Yakışır İş için Farkındalık Kampanyası" adlı bir çalışma da yürütmüştür. Bu faaliyetler; politika yapıcılar, işçi ve işveren örgütleri, sivil toplum kuruluşları ve kamuoyu dahil olmak üzere farklı paydaşların ve tarafların katılımını sağlamak için teknik toplantılar, seminerler ve kampanyalar düzenlenmesini içerir. ILO Türkiye Ofisi bu süreçte, ev işçilerinin karşılaştığı sorunları

vurgulayarak ve insana yakışır işlerin hak ve faydalarını teşvik ederek, konuyu kamunun, politika yapımcıların ve sosyal ortakların gündeminde üst sıralarda tutmayı, ortaklarla bilgi alışverişinde bulunmayı ve nihayetinde sosyal diyalog uygulamalarıyla çözüm için politika önerileri geliştirmeyi amaçlamıştır. Ayrıca, ILO Türkiye Ofisi tarafından gerçekleştirilen bilinçlendirme ve savunuculuk faaliyetleri, ev işçileri için insana yakışır işlerin önemi konusunda halkın bilinçlendirilmesine yardımcı olmaktadır.

Savunuculuk ve iletişim materyallerinde, ev işçileri, işverenleri, kamuoyu ve politika yapımcılar dahil olmak üzere farklı hedef gruplara hitap edilmektedir. Her bir hedef kitle için [C189 ile ilgili bir afiş](#), [bilgilendirici görseller içeren infografik bir afiş](#), sosyal medya için çeşitli e-kartlar, bir reklam panosu afişi, [İşveren Broşürü](#), [Ev İşçileri Broşürü](#), [ev işçileri ile ilgili kısa bir video](#), [işverenler ile ilgili kısa bir video](#) ve [ev işçileri ve ünlülerle çekilmiş kampanya](#) videoları gibi farklı materyaller hazırlanmıştır.

Aynı şekilde, Oyuncular Sendikası ile iş birliği yapılarak ünlülerin katılımı sağlanmış ve ev işçilerinin çalışma koşulları konusunda kamuoyunun farkındalığını artırmak ve daha geniş kitlelerin bilinçlendirilmesi için ünlülerle kısa videolar hazırlanmıştır. Sanat dünyasının önde gelen ve tanınmış isimlerinden Burcu Biricik, Devin Özgür Çınar ve Serdar Orçin, ev işlerine ve ev işçilerinin sorunlarına onların gözünden bakmak için üç ev işçisi ile evlerinde röportajlar yapmış ve bu röportaj videoları, ev işçilerinin çoğunun yaşadığı İstanbul'daki bir toplantıda izleyicilere gösterilmiştir. Bu videolar iletişim kanallarında kamuoyu ile paylaşılmıştır.

► SONUÇ

Genel olarak, analiz, bilinçlendirme ve savunuculuk faaliyetlerinin tümü, Türkiye'deki ev işçilerinin koşullarını ve haklarını iyileştirmeyi amaçlayan politika önerilerinin geliştirilmesine önemli ölçüde katkıda bulunmuştur. Türkiye, ev işçileri için insana yakışır işleri teşvik ederek, herkes için daha kapsayıcı ve eşitlikçi bir iş gücü piyasası yaratma yolunda önemli bir adım atabilir².

2 30 Haziran 2020 – Ev İşçiliğinin Türkiye'deki Görünümü: Kapsam, Boyut ve Sorunlar – Sanal Toplantı
17 Haziran 2021 – Ev İşçileri Sözleşmesinin Onuncu Yıldönümü: Bugün ve Gelecek – Sanal Toplantı
17 Kasım 2021 – “Ev İşçileri İçin Sosyal Koruma Kapsamının Genişletilmesi” konulu Teknik Toplantı – Sanal Toplantı
27 Nisan 2022 – “Ev İşçilerinin İnsana Yakışır İşlere ve Çalışma Koşullarına Erişimi” konulu Teknik Toplantı – Sanal Toplantı
23 Haziran 2022 – Ünlülerle Ev İşçileri Röportaj Videosu Konulu Lansman Konferansı

Uluslararası
Çalışma
Örgütü

ILO Türkiye Ofisi
Ferit Recai Ertuğrul Caddesi No: 4 Oran
Çankaya Ankara Türkiye
T: +90 312 491 98 90
E: ankara@ilo.org
<https://www.ilo.org/ankara>

